

DR. GRIGORIJ RODČENKOV

RODČENKOVA AFÉRA

**AKO SOM ODHALIL PUTINOVO
TAJNÉ DOPINGOVÉ IMPÉRIUM**

V roku 2015 došlo k pozastaveniu akreditácie Ruského antidopingového centra vo Svetovej antidopingovej organizácii (World Anti-Doping Agency). Príčinou bolo odhalenie dôkladne premysleného a štátom sponzorovaného dopingového programu na olympiáde v Soči (2014). Zmes steroidov, ktorej obsah je takmer nevypátratelný, je známa aj pod názvom „koktail Vojvodkyňa“. Za jeho prípravou, manipuláciami so vzorkami moču a prepracovaným plánom na zahalenie stôp stojí Grigorij Rodčenkov.

Príbeh, ktorý neprestáva fascinovať a zároveň šokovať celý svet, spracoval v oceňovanom dokumentárnom filme už Bryan Fogel. V knihe Rodčenkovova aféra (*The Rodchenkov Affair: How I Brought Down Russia's Secret Doping Empire*, 2020) nájdete jeho úplnú a nepozmenenú verziu, podanú s otvorenosťou vyrážajúcou dych. Text zachytáva autorovo detstvo za železnou oponou, jeho prvý kontakt so svetom dopingu, keď mal dvadsaťdva rokov a študoval na Moskovskej štátnej univerzite, ako aj jeho pracovnú kariéru v Sovietskom olympijskom výbore. Ide o neuveriteľné rozprávanie, ktoré odhaľuje masívne zmanipulovaný systém, pokrytectvo a morálne dilemy nesmiernych rozmerov.

DR. GRIGORIJ RODČENKOV

RODČENKOVOVA

AFÉRA

**AKO SOM ODHALIL PUTINOVO
TAJNÉ DOPINGOVÉ IMPÉRIUM**

N

RODČENKOVVA AFÉRA

DR. GRIGORIJ RODČENKOV

**RODČENKOV
AFÉRA**

**AKO SOM ODHALIL PUTINOVO
TAJNÉ DOPINGOVÉ IMPÉRIUM**

OBSAH

POZNÁMKA PRE ČITATEĽA	9
ÚVOD	11
GLOSÁR	17
KTO JE KTO	21

PRVÁ ČASŤ: UČEŇ

PRVÁ KAPITOLA Neofyt	27
DRUHÁ KAPITOLA Zaúčanie sa obchodu	47
TRETIA KAPITOLA Za nepriateľskými líniami	61
ŠTVRTÁ KAPITOLA Glasnosť alebo všetko sa rozpadá	71
PIATA KAPITOLA Zoznámte sa so „šamanmi“	81

DRUHÁ ČASŤ: PÁN

PRVÁ KAPITOLA Tichý prevrat – <i>Bespredel</i>	99
DRUHÁ KAPITOLA Vek zázrakov	107
TRETIA KAPITOLA Zložité časy	115
ŠTVRTÁ KAPITOLA Potácanie sa smerom k Soči	131
PIATA KAPITOLA Opäť v problémoch	141

TRETIA ČASŤ: ČARODEJNÍK

PRVÁ KAPITOLA Operácia Resultat v Soči	149
DRUHÁ KAPITOLA Vojna na dvoch frontoch	159
TRETIA KAPITOLA Nech sa hry začnú	169
ŠTVRTÁ KAPITOLA „Potrubia treba opraviť“	181
PIATA KAPITOLA Hrozí búrka	191
ŠIESTA KAPITOLA Tajná polícia si zaslúži pravdu	207
SIEDMA KAPITOLA Výbuch bomby	217

ŠTVRTÁ ČASŤ: VYHNANSTVO

PRVÁ KAPITOLA Zemetrasenie v Los Angeles	231
DRUHÁ KAPITOLA Zverejnenie	241
TRETIA KAPITOLA Vitaj vo svete „neľudí“	251
ŠTVRTÁ KAPITOLA Úkryt pred búrkou	259
DOSLOV: Nekonečná vojna	267
DODATOK: Operácia Resultat v Soči krok za krokom	273
ZOZNAM SKRATIEK	281
POZNÁMKY	286

Grigory Rodchenkov

The Rodchenkov Affair: How I Brought Down Russia's Secret Doping Empire

Copyright © 2020 by Dr Grigory Rodchenkov

Translation © Samuel Marec

Jacket photo © neprolet/Adobe Stock

Design & Layout © Ondrej Ivánek

Slovak edition © 2021 by N Press, s. r. o.

ISBN 978-80-8230-002-7

POZNÁMKA PRE ČITATEĽA

Podľa mojej vlastnej definície je *whistleblower* človek, ktorý sa pohybuje v nejasnom podsvetí, v ktorom perverzná hrdosť na minulé neetické úspechy existuje zároveň s túžbou po odhale-
ní skorumpovaného systému, z ktorého tak dlho ťažil.

Nasledovný text nepredstavuje pokus o ospravedlnenie mo-
jich činov ani o vyhováranie sa. Jeho cieľom je v prvom rade
úprimnosť. Nehanbím sa vyrozprávať úplný a úprimný príbeh
o tom, čo som robil, a neprosím ani o odpustenie. Ako totiž na-
písal George Orwell: „Existovala pravda a existovala nepravda,
a ak ste sa pravdy držali aj navzdory celému svetu, znamenalo
to, že ste sa nezbláznili.“

Tak teda začnime.

POZNÁMKA PREKLADATEĽA

Za pomoc pri preklade, konzultácie a zaujímavé informácie
ďakujem MUDr. Pavlovi Malovičovi, PhD., MPH.

ÚVOD

Mojou domovinou je Rusko, ocitol som sa však v nedobrovoľnom exile. Žijem s ochrankou na príslovečnom „bližšie nešpecifikovanom mieste“ a zakaždým, keď svoj malý byt opustím, sprevádza ma jeden, niekedy dvaja ozbrojení strážcovia. Niekedy nosím nepriestrelnú vestu.

Prevažnú časť mladosti som sa venoval pretekárskemu behu; keď sa teraz chcem prebehnúť alebo čo i len prejsť, musím počkať, kým ma niekto zoberie von – presne tak, ako to robieval môj pes, keď som ešte žil v Moskve.

Obával som sa o život, a tak som z Ruska v novembri 2015 utiekol.

Na akademickej úrovni som sa venoval chémii, konkrétne inštrumentálnej analýze, analytickej chémii a chemickej kinetike. Zároveň som bol zapojený do najúspešnejšie organizovaného dopingového programu v dejinách športu. Bol som riaditeľom ruskej inštitúcie, paradoxne nazvanej Moskovské antidopingové centrum, a mal som sa postarať o to, aby stovkám ruských súťažiacich, ktorí sa zúčastňovali medzinárodných podujatí, v telesných tekutinách počas tréningového procesu ani súťažných vystúpení nikdy nenašli zakázané látky. Patrili medzi ne napríklad anabolické steroidy alebo syntetický testosterón.

Keď sme boli na vrchole moci, zdalo sa, že nič nie je nemožné. „Špinavé“ vzorky moču, doslova presiaknuté zakázanými látkami, prešli mojím laboratóriom a boli čisté. Počas viac ako desiatich rokov a piatich olympiád nemal ani jediný pretekár pod mojím vedením pozitívny súťažný test na zakázané látky.

George Orwell písal o doublethinku, teda o stave, v ktorom „vieme a zároveň nevieme, keď si uvedomujeme, ako presne vyzerá pravda, ale zároveň hovoríme starostlivo vykonštruované klamstvá.“ Stelesnením tohto orwellovského doublethinku som ja sám: sovietskemu a ruskému športu som bol oddaný, dnes ma však vo vlastnej krajine považujú za zradcu. Som jedným z dôvodov, prečo Rusko v rokoch 2004 až 2014 získalo na olympiádach také množstvo medailí, zároveň som však zapríčinil vylúčenie krajiny z olympijského hnutia.

Myslím, že som konal poctivo. Súčasne som však viac ako desať rokov vedome zavádzal čelných predstaviteľov svetového antidopingového hnutia, a robil som to pre väčšiu slávu ruských športovcov, ako aj preto, aby som uspokojil športových byrokratov, ktorých jediným cieľom bolo pokračovanie ruských športových úspechov. Sám pred sebou som si svoje konanie ospravedlňoval tým, že v Sovietskom zväze a neskôr v Rusku vlastne nikdy žiadne poriadne dopingové kontroly neexistovali, a tak som vlastne len kráčal ďalej po starostlivo vyšliapanej ceste. Zároveň som opovrhoval predstaviteľmi svetového antidopingového hnutia, ktorí chrlili vznešené slová o čistom športe, popritom si však – opäť ako u Orwella – opakovane nevšímali to, čo mali priamo pod nosom. Bral som to tak, že boj proti dopingovému v športe vlastne nikdy nemysleli vážne. Fanúšikovia platili za sledovanie elitných športovcov naživo a v televízii obrovské sumy peňazí a nič nenasvedčovalo tomu, že by so športom bolo niečo v neporiadku. Tak prečo by som sa mal ja alebo oni zatažovať jeho nápravou?

Som oddaný manžel a otec, ale svoju ženu a deti som už štyri roky nevidel.

Moje meno sa objavuje vo svetových médiách, ale ja sám som ako duch.

Poznáte to príslovie o džbáne a vode? Dlhú som s džbánom po vođu chodil. A potom som ho rozbil.

Rozhodne som však nepracoval osamote – ruskú dopingovú sieť som ostatne viedol pod príslym dohľadom tajnej polície

FSB, bývalej KGB. Ministerstvo športu sledovalo každý môj krok. A okrem toho sa to všetko dialo aj pod starostlivým dozorom samotného športom posadnutého fanúšika džuda, teda prezidenta Vladimira Putina.

Sedem mesiacov pred začiatkom zimných olympijských hier, ktoré sa v roku 2014 konali v Soči, sa začali objavovať správy o tom, že ruskí športovci systematicky podvádžajú. Podrobnosti boli najprv nejasné a prvými whistleblowermi boli neúspešní ruskí športovci, ktorí sami kedysi dopovali. Museli prejsť ďalšie dva roky, kým na svetlo sveta vyšiel skutočný rozsah štátom sponzorovaného a systematického ruského dopingového programu – programu, ktorý celé desaťročia patril do samotnej DNA sovietskeho a potom aj ruského športu.

V dôsledku odhalení po olympiáde v Soči som sa ocitol vo veľmi neprijemnej situácii. Svetová antidopingová agentúra (WADA) a Medzinárodný olympijský výbor (MOV) iniciovali hĺbkové prešetrenie ruskej športovej hierarchie. V správe Nezávislej vyšetrovacej komisie sa moje meno v roku 2015 objavilo spolu na deväťdesiatich siedmich miestach – nikoho iného v tej správe nespomínali tak často ako mňa. Bol som podľa nej mozgom prekrývania pozitívnych dopingových testov. Preslávil som sa ako pomocník a podnecovateľ dopingových aktivít.

Na titulných stránkach novín sa tak zrazu ocitol obrovský dopingový škandál, ktorého dôsledkom bola obmedzená ruská účasť na olympijských hrách v Riu 2016, ako aj bolestivé vylúčenie z paraolympiády v roku 2016 a zimných olympijských hier v Pjongčangu 2018. Nešlo len o športový spor; bola to aj geopolitická udalosť. Rozčúlený prezident Putin sa dožadoval vyvedenia osobnej a absolútnej zodpovednosti zo strany tých, ktorí mali doping na svedomí. Moja tvár sa ocitla uprostred diania – od roku 2005 som bol predseda riaditeľom Moskovského antidopingového centra a viedol som aj neslávne skorumpované olympijské laboratórium počas zimných olympijských hier v Soči v roku 2014.

Po tom, čo som bol nútený rezignovať z vedenia Moskvskeho antidopingového centra, ma priatelia varovali, že mi môže ísť o život. Rusku hrozilo vylúčenie z olympijského hnutia, a Putinov režim sa tak snažil nájsť obetných baránkov a predstierať boj proti dopingu. Keď mi režisér Bryan Fogel z Los Angeles, s ktorým som neskôr spolupracoval na oscarovom dokumente *Ikarus*, ponúkol letenku do Spojených štátov, zobral som z kancelárie svoj laptop a harddisk, zbalil som si príručnú batožinu a utiekol.

Bolo to radikálne rozhodnutie. Opustil som Veroniku, s ktorou sme boli manželia tridsaťštyri rokov, ako aj dve dospelé deti Vasilija a Marinu. *Sledkom*, teda ruský vyšetrovací výbor, môj byt prevrátil hore nohami a vypočúval celú rodinu. Boli v bezpečí; o dopingovej sieti nič nevedeli a netušili, kam som ukrýval dokumenty.

Obával som sa však o svoj život, a keď v rozmedzí jedenástich dní za zvláštnych okolností zomreli dvaja moji niekdajší kolegovia – bývalý riaditeľ Ruskej antidopingovej agentúry RUSADA Viačeslav Sinev a jeho nástupca doktor Nikita Kamajev –, zdalo sa, že tieto obavy sú oprávnené. Vedeli totiž viac ako dost o tom, ako presne falšovali športovci počas dopingových kontrol vzorky tým, že namiesto nich odovzdávali roztopený moč z mrazničiek. S Nikitom som sa priatelil od detstva; bol to zdravý športový nadšenec, ktorý pravidelne cvičil. Ako päťdesiatdvaročný údajne zomrel na infarkt a po formálnej pitve ho rýchlo pochovali. Ani jedného pohrebu sa nezúčastnil žiadny zástupca ruského ministerstva športu či Ruského olympijského výboru.

Počas piatich rokov v exile sa mi niekolkokrát vyhrážali smrťou – a boli to dôveryhodné vyhrážky. Putin vyhlásil, že som americký tajný agent a patrím za mreže. Vydali na mňa zatykač a jeden z Putinových spojencov – bývalý šéf Ruského olympijského výboru Leonid Ťagačov – sa nechal počuť, že „Rodčenkova by mali za klamstvo zastreliť tak, ako to robil Stalin.“ Moji právnici sa dozvedeli, že sa nachádzam v prvej päťke celosvetového zoznamu kremeľských cieľov.

Keď píšem tieto riadky, moje meno je v Rusku aj naďalej tabu. Koncom roku 2019 sa krajina dokonca pokúsila zhodiť svoj ostatný dopingový škandál práve na mňa; v rámci tohto pokusu vtedy nešikovne sfalšovala správy a emaily, ktorým nedokázal veriť nikto na svete – dokonca ani samotní čelní predstavitelia ruského športu. Ich činy majú ešte väčšiu výpovednú hodnotu ako ich slová. Ruská vlajka na olympiáde opäť nezaveje, tentokrát v Tokiu, pretože ich opäť prichytili pri podvádzaní: pokúsili sa totiž sfalšovať výsledky dopingových testov za posledné štyri roky.

Som sám. Veľmi zriedka sa mi podarí manželke a deťom poslať odkaz, príležitosť je však čoraz menej. Azda sa Veronika jedného dňa bude môcť pridať ku mne a žiť v Spojených štátoch, momentálne je však táto možnosť veľmi ďaleko.

Ľudia sa ma pýtajú, či ľutujem svoje rozhodnutie odísť z Ruska. Neľutujem. Som mimoriadne súťaživý, a keď mi išlo o život, rozhodol som sa proti svojim nepriateľom bojovať. Zohrávam aktívnu úlohu pri odhaľovaní pokračujúceho ruského dopingového škandálu a budem to robiť aj naďalej. V roku 2018 prijala americká Snemovňa reprezentantov takzvaný Rodčenkovov antidopingový zákon, ktorý potrestá podvodníkov na medzinárodných športových podujatiach po celom svete a ich obetiam poskytne kompenzáciu. WADA ide ruským podvodom v športe po krku a ja verím, že jej dokážem pomôcť.

Uvedomujem si, že žijem vo svete jasných rozporov: tým, ktorých som kedysi zosmiešňoval a kritizoval, dnes pomáham vo vyšetrovaní. Pomáham pri odhaľovaní svojich niekdajších kolegov v Rusku.

Áno, džbán sa rozbil a ja sa ho teraz snažím zlepiť. Nechcem sa vyvinúť z toho, čoho som sa dopustil. V minulosti som robil to, čo som robiť musel; teraz robím to, čo som sa robiť *rozhodol*. Je to zásadný rozdiel.

Útek z Ruska bol traumatický, stál však za to a utiekol by som opäť. V decembri 2019 som bol poctený tým, že ma denník *Financial Times* označil za jedného z päťdesiatich ľudí, ktorí

formovali posledné desaťročie. Pri tejto príležitosti ma nazval mozgom obrovského štátom sponzorovaného ruského dopingového programu, z ktorého sa neskôr stal whistleblower. Ocitol som sa v spoločnosti celosvetových superhviezd ako Taylor Swift, Mark Zuckerberg a Elon Musk a okrem mňa sa na zozname nachádzal už len jeden Rus – Vladimir Putin.

Hoci pod ochranou žijem už päť rokov, rozhodol som sa ponechať si svoju identitu. Aj naďalej budem Grigorij Rodčenkov a budem hovoriť to, čo si myslím.

V dokonalom svete by som sa venoval výučbe chémie na niektorej americkej vysokej škole a opäť žil s rodinou. Ako autor alebo spoluautor som sa podieľal na takmer stovke článkov publikovaných v odborných časopisoch a veľmi rád by som sa k svojmu fachu opäť vrátil. Keď píšem tieto riadky, tieto ciele sa zdajú byť nedosiahnuteľné – kto by však bol povedal, že sa dožijem pádu Berlínskeho múru alebo že prestane existovať kedysi všemocný Sovietsky zväz? K radikálnym zmenám dochádza, keď ich najmenej čakáme.

Hľadím do budúcnosti. A toto je môj príbeh.

GLOSÁR

Svet športového dopingu sa vyznačuje vlastným špecifickým slovníkom. Tu je zoznam často používaných slovných spojení, na ktoré v knihe narazíte:

Anabolické steroidy boli celé desaťročia najčastejšie používanou formou dopingu. Ide o chemické zlúčeniny podobné testosterónu, ktoré vo vyšších dávkach zvyšujú objem svalstva, silu a výkon a v nižších dávkach zas zlepšujú vytrvalosť a urýchľujú regeneráciu. Práve preto steroidy využívajú (a zneužívajú) maratónski bežci aj športovci súťažiaci vo vrhu guľou.

Na vrcholovej úrovni môžu športovci a športovkyne anabolické steroidy užívať 15 až 30 dní a potom mať 20 až 30 dní prestávku; následne sa cyklus opakuje. Takýto dopingový plán vzniká vždy s niekoľkomesačným predstihom pred akoukoľvek súťažou. Zneužívanie anabolík môžu potlačiť iba neohlásené a mimosúťažné dopingové kontroly v tréningových táboroch, v hoteloch alebo u pretekárov doma. Počas posledných pätnástich rokov došlo v stopovaní anabolických steroidov k veľkému pokroku: laboratória v Moskve a nemeckom Kolíne objavili takzvané dlhodobé metabolity. Ak sa vo vzorke objavia, sú považované za dôkaz užívania steroidov.

V minulosti bolo možné vystopovať často zneužívané anaboliká ako oxandrolón a perorálny turinabol len po dobu desiatich dní, objav dlhodobých metabolitov však toto obdobie predĺžil na takmer päť mesiacov. Keďže takáto vystopovateľnosť prebýjala vplyv steroidov na športový výkon, išlo o veľké